

Observatoriul este de două ori în săptămână, miercuri și sâmbătă.

Prețurile

pentru Sibiu pe 1 an întreg 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai mult pe an; — trimis cu poștă în laintrul monarhiei pe 1 an întreg 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinătate pe 1 an 10 fl. sau 22 franci, pe 6 luni 6 fl. sau 11 franci; — numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIUL

Diariu politic, national-economic și literar.

Orice inserate, se platesc pe aerul său linia, cu litere merute garmondu, la primă publicare câte 7 cr., la două și a treia câte 6 cr. v. a. și preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurul publicu. Prenunțările se pot face în modulu celui mai ușor prin assemnatiunile poștei statului, adresate de a dreptul la Redacțiunea Diariului Observatoriului în Sibiu.

Nr. 96.

Sibiu, 29/11 Decembre 1878.

Anul I.

Discursul deputatului Parteniu Cosma, ținut în ședința camerei Ungariei la 25 Novembre c. n. 1878.

On. casa! Nimenea nu va aștepta, că în stadiul atâtu de înaintat alu desbaterii, și după atâtea vorbiri escelente se mai produc și eu argumente noue referitoare la obiectul principale alu desbaterii — la direcțiunea politiceii orientale a guvernului nostru de esterne, — și deca totuși imi iau voia acum în momentul ultimu a-mi ridică graiul, o facu acêsta mai alesu pentru că se nu se pōta dice, ca nici unu deputat de nationalitate romana nu si-a descoperit opiniunea în privința acestei cestiuni ponderose, carea după parerea mea va servi de basa unei epoce noue în patri'a noastră.

De candu amu onōre a fi membrul acestei camere, fōrte arareori m'am folosit de dreptul vorbirei, me magulescu inse cu aceea, ca de câte ori am aflatu indispensabila tacerea — am graitu, și totu-deuna sinceru, fara privire în drēpt'a său stang'a, — căci eu tienu, ca nu corespunde datorintei sale acelu deputat care se retrage dela vorbire numai pentru-că se teme, ca parerea sa va produce ici colea displacere, său ca nu va fi acceptata, căci pentru aceea suntemu aci că se vindicam ranele existente cum se pōte mai bine, iar a le vindică numai asia le potemu, deca le cunoșcemu. Și de astadata deci voiu fi francu în manifestarea convingerei mele, și pe cătu se pōte de obiectiv.

În cătu privesce cestiunea ocupării Bosniei și Hertiegovinei, eu marturisesc ca am împlinit ceea ce presupune d. prim-ministru, adica am supus-o judecătii alegatorilor mei, carora — provocatu fiindu — inca în lun'a lui Iuliu, candu nu erau inca cunoscute oficialu dispușetiunile congresului din Berlinu, li amu scrisu urmatōrele:

„De cumva s'aru adeveri faim'a respandita prin diarie, adica: ca guvernul nostru comunu de esterne, incuviintandu politic'a expansiva a Rusiei, isi va impartii cu ea prad'a, eu pentru acêsta fapta, de si în adeveratulu sensu alu cuventului apartienu partidului liberalu, — ori în ce forma ar veni ea pe tapetu — i-asi da votu de blamu; căci ocuparea Bosniei și Hertiegovinei eu o consideru de suficienta, pentru că se ne rui-

nese de totu finantiele, cari dejă sunt în stare fōrte desperata, iar provinciile ocupande de apte, că după ce cu enorme sacrificii le-am adusu la maiorenitate, se devina în corpulu patriei nōstre dynamitulu ce o va sparge“.

Stilulu acestei sentințe într'adeveru nu este chiaru netedu, dar nici n'a fostu ea menita pentru parlamentu, inșu în esența ea este totu aceea, ce în diferite variațiuni o desvoltara înainte mea o multime de oratori escelenti, și cu o logica atâtu de fundata o au demonstratu d. condeputatu Zsedényi.

La acêsta mi-au respunsu alegetorii cu aceea, că m'au trimisua aici, ca se-mi împlinescu promisiunea.

Cu tōte acestea D-loru! situațiunea este atâtu de grava, mai cu sēma deca consideram complicatiunile esterne, deca cumpanimu dechiaratiunile dlui prim-ministru, și deca patrundemu la însemnatatea — nu atâtu a proiectului de adresa prezentatu din partea deputatiloru croati, ci mai multu la a cuventarei cu care ne-a prezentatu d. Mihailoviciu acelu proiectu, — la carea inșu fōrte pucinu s'a reflectatu, — ca adica: „pōte vorbi opoșitiunea ce voiesce, căci elu a vediatu aici perondandu-se 5—6 guberne, în cari inșu numai persoanele s'au schimbatu, dar politic'a totu aceea a ramasu, căci în patri'a noastră nu este posibila alta politica, decâtu aceea carea se manifesta și în ocupațiunea din cestiune, și ca chiaru opoșitiunea de ar veni la guvernul, nici ea n'ar pōte urma alta politica,“ — dicu, situațiunea este atâtu de grava, și responsabilitatea împreunata cu votulu atâtu de mare, — încatu eu n'asi hesită a-mi schimba sentința, decumva m'asi convinge, ca facu unu mai mare reu patriei mele prin respingerea decâtu prin incuviintiarea politiceii manifestate prin ocupațiune; din doue rele asi alege pe celu mai micu. Inșu acela, care este chiamatu se ne luminesce, — ministrulu nostru de esterne — este dejă de 3 săptămâni în midioloculu nostru, corporatiunea careia este datoriu se-si justifice politic'a, de 3 săptămâni este adunata — și elu totuși afla cu cale a tacea. Deci eu cu mintea mea de laicu, fiindu silitu a amblă numai pe peciōrele proprii și a-mi basa vederile numai pe rezultate, nu me pociu află indemnatu a-mi stramuta judecat'a ce avui onōre a vi-o presenta.

De cumva a'și avea și eu ingrigirile cari se vede a le avea condeputatulu Polit, și deca asi pōte împartasi vederile dlui prim-ministru despre ocupațiune, va se dica deca m'asiu teme și eu ca ocuparea Bosniei și Hertiegovinei ar însemnă în-augurarea unei politice antislave, — fatia de faptele compliute, cari după convingerea mea nu se mai potu stramutá, pōte ca asi dice și eu: trēca duca-se, și asi votá pentru adresa maioritatii; inșu eu credu chiaru contrariulu, eu me temu ca prin acêsta s'a pusu basa unei direcțiuni politice slave în patri'a noastră.

Eu nu pociu fi atâtu de naivu, că se credu, ca ocuparea Bosniei și Hertiegovinei are numai acelu scopu, că noi se facemu ordine în acele provincii neglese și spoliante, și în urma, după ce le-amu civilisatu, și după ce cu investițiuni enorme le-amu ridicatu la o stare înfloritōre, se le redamur Turciei.

Acêsta, cu tōte simpatieile, ce o mare parte o poporului magiaru le nutresce pentru Turci — credu ca nici inșii Turcii n'aru cutesá se o spere dela noi; iar Europ'a, carea nu esista și nu face nimic pentru noi — nu merita atâta generositate din partea noastră.

Din contra, eu asia credu ca noi pentru aceea ocupam Bosni'a și Hertiegovin'a, că se le ancesam, și de voi'a noastră nici candu se nu le mai damu din posesiune, și în acêsta jace pericolulu pentru noi. Pentru-á mai alesu deca consideram însemnatatea cuvintelor dlui ministru-presiedinte, care în cuventarea sa de alaltaeri ne-a disu urmatōrele: „Aceia inșu o sustienu, ca dá! Hertiegovin'a și Bosni'a au fostu acelu focalariu, unde atâtu din vecini, cătu și din departare de la nordu adunandu-se materialulu de aprinsu — de aci s'au datu focu orientului,“ — fōrte me temu, ca aceste provincii, chiaru cu consimțimentulu popōrelorulu voru servi de ansa la unu evenimentu universalu, carui-a vomu trebui se ne opunemu, apoi de óre ce precum insusi dl. ministru-presiedinte afirma, „celu ce cutesa a stá în calea unui evenimentu universalu, negresitu devine cutropitu,“ eu prevedu nascandu-se din acêsta aquisitiune noua o astfelu de sōrte pentru patri'a noastră, carea nu este de invidiatu, la carea deci eu nici midiolocitu nu voiu se contribuiri cu votulu meu.

Foisiór'a „Observatoriului“.

Marina său Zimbetulu Madonei.

De Paul Féval.

Traducere de: D. Petrescu.

(Urmare si fine.)

Marina era pe mōrte.

De câte-ori mam'a-sa o strinsese la peptu și 'i șioptise la urechia:

— Ilu iubesci, copila? me voiu duce se-lu cautu.

Marina clatiná capulu și privea ceriulu.

— Deca nu'lu iubesci, relua mam'a, ce ai, draga mea fēta? unde te dōre?

Marina isi punea biata, man'a slabita pe ânima.

Si fugia. Trecea prin coridoru. Crapá usi'a

capelei și aruncá o privire inspaimantata Feciōrei ce adorase atâtu de multu.

Vai! Vai! Feciōr'a nu mai zimbea.

Si Marina 'si dicea: Sunt condamnatá!

Ai fi crediutu ca vedi o umbra, candu se strecurá prin tristele ruine . . . .

VI.

La St. Angelo se vorbea asia:

— În curēndu voru fi trei morminte subt amvonulu bisericeii.

VII.

Odata, Marina nu se mai putea urcá pe plat-forma de unde privea sa intrebá calea ce ducea spre Apenini.

Calea Florentiei, pe unde plecase Francesco.

Ea nu se putea urcá, fiinduca era pré slaba.

Se rogá se i se faca patulu în capela.

— Mōrtea mea va înblandi mani'a buneii Feciōre,

gandea dens'a, și o voiu vedea érasu zimbindu în ceriu.

Pe pardosēla de mosaica i se asternu miculu ei

patu albu. Marina se culca.

— Mama, dise ea, nu me voiu mai sculá din tr'insulu:

Pisani cu femea sa nu mai aveau lacrimi.

— Mama, murmurá Marina, ai carei ochi se închideau, de se va întorče, i vei spune ca l'am așteptatu cătu amu potutu.

Si nu mai vorbi.

Tinerele fete din St. Angelo venira și aruncara flori pe patu.

— Nevasta, dise Pisani, se i crutiamu ultim'a lacrima.

Cá se murimu noi, se așteptam mai anteu se mōra ea.

VIII.

Tocmai în diu'a aceia, de s'ar fi potutu urcá pe plat-forma, Marina ar fi vediatu unu calaretiu ce coborá muntele în galopu.

Calulu seu ridicá pulberea pâna la ceriu. Era unu mandru flacaiasiu sprintenu, și purtandu în ochii mandri'a geniului.

Cá Salvatore Rosa, avé si elu o spada la cōpsa și o cutiōra cu colori în coburul sielei.

Pinteni sei sangerau cōstele calului.

Candu ajunse la pōlele délului pe care se inaltia castelulu Pisani, apusulu isi aprindea chaosulu seu de aur și purpura.

Frumosulu calaretiu zimbi. Isi aducea a-minte.

— Ah! Francesco! domnule Francesco! ii disera fetele ce descindēu plangendu délulu, vii pré tardiu!

— Pré tardiu! respunse calaretiulu fara se intielēga.

— Sōrele se va ascunde în nuori, domnule Francesco, si nici-odata Marina nu'lu va mai vedea resarindu.

Fetele isi urmara calea.

Francesco infipse pinteni în burtá calului.

IX.

Nimeni în coridōre. În capela, sirmanulu angeru

în albu-i patu, și nimeni înpregiuru!

Betranii erau ingenunchiati în capela.

Francesco puse mana pe ânima Marinei.

Ânima Marinei batea inca. Budiile ei se miscara la acêsta atingere, și Francesco o audí murmurandu:

— Feciōra Mario! elu a luat cu densulu zimbetulu teu . . . .

Se scie óre cum ânima ghicesce?

Francesco privi fati'a Feciōrei. Apoi, luá din cuthi'a ce atrnase mai înainte la coburul sielei, o tablitiu cu colori și penelele.

Colōrea curgea pe paleta. Ânima lui Francesco saltá în pieptulu lui, dar' mana nu'i tremurá. Penelulu atinse budi'a Feciōrei ce se întredeschise printr'unu dulce zimbetu.

Francesco descepta pe Marina cu o sarutare.

Ochii aprōpe stinsi ai sirmanei fetitiei cautara indata fati'a Feciōrei.

Cá în diu'a plecării lui Francesco, o radia aurita cadea pe tablou și i dedea o viața extraordinara.

Marina se ridicá incetisiuru. Pucinu sange reveni în obrazii ei.

— Oh! murmurá ea; santa Marie i-mi zimbesci ca mai înainte. Mai iertatu, dar! . . . . De ar fi aci, asi mai putea inca trai si fi fericita!

— Tatalu meu si mam'a mea, dise Francesco betranilor ce alergara intr'acolo: Marina noastră e scapata, vreti se-mi o dati de socie?

X.

Éta istori'a Marinei și a lui Francesco, asia cum o povestecu dragutiile fete din Romagn'a.

Nu au inventat'o ele acêsta istorie, pentru-ca portretulu Marinei Pisani, frumōsa, plina de tineretie și fericire, se vede inca la museulu din Ravenna.

Francesco, sociulu ei, facu acestu portretu ce e unu admirabilu capu-de-opera.

Barbatulu Marinei se numea Francesco Salviati, unulu din cei mai ilustri maestri ai scōlei florentine.

Nu sumu eu acela Dloru! carele asiu nesui a impiedecă eliberarea popóreloru apesate din Orientu, séu carele asiu indemnă pe gubernulu nostru, cá legandu sórtea patriei nóstre de a Turciei se-'si scóta spad'a pentru intregitatea acelu imperiu putredu. Eu mi-amu datu dejá opiniunea in asta privintia inca in anulu trecutú, candu prim'a óra a venitu pe tapetu cestiunea orientala in parlamentulu nostru, — de 'mi aducu bine aminte, in lun'a lui Iuniu, si de atunci inca n'amu cauza se mi-o stramutu.

Amu disu adeca atunci, in contra torintelui opiniunei publice magiare, si sustienu si astadi, ca Turci'a asia precum era, cu institutiunile sale theocratice, nu numai ca nu se póte sustiené, dar nici nu póte stá in interesulu nostru ca se se sustiena.

Turci'a ne-a fostu celu mai cumplitu inamicu pâna ce i-a fostu cu potintia, si déca amu patimitu noi dela cineva, dela Turci'a am patimitu, si déca sunt eternisate pentru popórale acestei patrie pagine glorióse in istoria, acelea se referescu mai alesu la luptele avute contra Turciloru.

Numai de atunci nu ni este periculósa Turci'a, de candu nu mai póte, acuma in sa a devenitu periculósa chiaru prin slabitiunea sa, prin institutiunile sale necorigibili.

Pricepu eu caus'a pentru ce o parte a poporului magiaru se insufletiesce atátu de tare pentru Turci, Permeteti-mi, se fiu sinceru si in acésta privintia; se insufletiesce poporulu, pentru-cá i s'a inplutu capulu cu nou'a inventiune, ca elu ar fi consangénu cu turcii, — iar politici magiari: pentru-cá le-ar placé se sustiena pe Turci'a dreptu parafulgeru.

(Va urmá).

Transilvani'a.

Sibiiu, 10 Dec. n. Astadi era se decurga la curtea de jurati procesulu de pressa alu fostului colaboratoru alu „Gazetei Transilvaniei“, carele in Nr. 39 din 3/15 Iuniu 1877, adeca inainte cu 1½ anu, aparase caracterulu si onórea femeiloru romane preste totu, contra furióseloru insulte publicate de diariulu „Kelet“ (Orientulu) din Clusiu in Nr. 116 din 24 Maiu aceluasiu anu, carele numise pe romani „rebelli necredintiosi, perfidi calcatori de juramentu, demni de a fi condamnati si uriti de lumea intrega, pentru-cá ei au cutediatu a se scula contra domnului loru naturale a sultanului; ómeni carii sciu se se entusiasmedie pentru cnut'a russesca si se póte lantiu de robu pe pitiórele loru, carii nu vedu adeveratele scopuri ale acelu resbelu de banditi; soldati, a caroru vindecare nu póte fi suferita, pentru-cá se nu reinviie éra si se-si ridice sabiile loru contra esistentiei unguriloru, contra patriei si interesului loru“; — din acestea temeuri „Kelet“ pretindea cu tóta furi'a, ca femeile romane se nu fia suferite a face scame si colecte de bani, „daca nu vreu se se compromita cá partasie la fapte de tradatori si banditi“. — Procesulu se amanà din caus'a sanetatiei ruinate a inculpatului, pe unu altu terminu, pâna la insanetosiarea lui.

— Relative la publicarea colecteloru atinse in Nr. precedente, aflaramu in foile oficióse magiare intre altele:

✓ Prefectulu comitatului (districtului) Clusiu publicà de dato 4 Dec. a. c. numele acelu cocóne (dómne) din diverse localitati, care standu in fruntea diverseloru comitete femeiesci formate inadinsu spre scopulu acesta (ceea ce in a. tr. era opritu), au adunatu si trimisu la prefectura mai antaiu v. a. fl. 1077 cr. 17, éra mai de curendu v. a. fl. 980 33 cr., in sum'a totale v. a. fl. 2057 50 cr. Din acésta publicatiune dela Clusiu este permisu a combina, cá din diverse parti ale Transilvaniei s'au adunatu mai multe, din care unele s'au mai veditu publicate ici colea, de si nu in forma oficiósa, anume in Octobre, cá inse s'au administratu tóte prin auctoritatile politice. Intre femeile colectante vedemu si câteva romane, éra intre cele care au concursu la colecte, sunt fórté multe. Ceea ce se facuse in Sibiiu si Brasiovu pentru acelu scopu humanitariu si patrioticu, este cunoscutu din alte publicatiuni anterióre.

✓ Colectele facute in Romani'a pentru armat'a imperiale se vedu publicate totu in diarie oficióse magiare. Asia aflamu in „Magyar Polgár“, cá comitetulu romanescu din Bucuresci a transpusu escelentiei sale dlui comite Hoyos, ambasadoru plenipotenté austro-ungurescu alu Maiestatiei Sale, in doue sume franci 20,000 (douedieci de mii) in moneta de auru, adeca camu 9300 fl. v. a., cu destinatiunea ca: 3000 se se dea spre scopulu vindecarei ranitiloru, 6000 la familii sarace,

ai caroru barbati se afla la óste, si alti 6000 la veduve si orfani de ai soldatiloru caduti in lupta. Acestea sume n'au trebuintia de comentariu. Éta, romanii nu intréba, pentru ce scopu s'au batutu trupele nóstre in Bosni'a si Hertiegovina, ci cauta numai puru si simplu, câtú s'au ranitu, câtú au muritu, câte veduve si câtú orfani au remasu cá vai de ei. Ceea ce mai scimu noi din locu autenticu este, cá in Septembrie se prepará mai multe dame romane, din capital'a Romaniei, cá in casu de a se prelungi campani'a din Bosni'a, se ofere comandai supreme austriace una ambulantiá intréga, prevediuta cu tóte aparatele si uneltele necesarie, apoi in acelasiu timpú se ofere una totu asia de bine ajustata, si mohamedaniloru. Asia intielegu romanii humanitatea si civilisatiunea.

(Ból'a duelleloru.) Dupa alte morburu fizice si morali, a inceputu a se latí si pe la noi nebuni'a de duellu. Faimosulu exbaronu Blas. Orban cunoscutu cá „mancatoriu de romani“, si Nicolae Papp redactorulu dela „M. Polgár“, (armenu de nationalitate), ambii ómeni fórté exaltati, dupa ce se injurara in publicu din caus'a impartirei de bani cu ocaziunea alegeriloru dietali din vér'a trecuta, apoi se batura in B.-Pest'a, in pistole, dara din distantia mare; traseru de câte trei ori, dara nu nimeri nici unulu („Hon“). Intr'aceea totu in „M. P.“ aflamu, cá si in Brasiovu se intemplà unu duellu interesantu intre doi aristocrati de a dou'a mana, Iuliu Sz—nyi si Victoru M—r. Cert'a lor se tragea din Augustu, candu M. insultà pe Sz. in publicu pe promenada, amerintiandu'lu cu bastonulu, cá-ci nu l'a resalutatu conformu rangului seu. Judecatori'a r. din locu condamnase pe M. la 30 de dile inchisóre; in a II-a instantia pedeps'a inchisorei se transformà in glóba de bani 75 florini. In 26 Nov. rezultatulu finale inse fu totu duellu. Sz. fu taiatu la man'a dreapta.

(Omoruri teribili.) In comun'a Suciude susu din comitatulu Solnocu-Doboc'a unu asasinu inpuscà prin ferestra pe notariulu de cercu Ladislau Juga in ser'a din 3 Dec. Femei'a si 4 prunci remasera fora barbati si parinte. De doi ani incóce acesta este alu doilea asasinatu in acelu tinutu (Kelet 281).

✓ Totu din diariiele magiare aflamu, cá la Zenta se intemplase in 8 Iuniu si unu patricidiu (omoru de tata) din cele mai satanice. Locuitorulu Györi Mihály, omu de portari placute in comuna, avea intre fiil sei pe unulu István, strengariu si furu, din care cauza tata-seu ilu batuse de cate-va ori. Intr'o di afurisitulu prefacéandu-se cá s'a impacatu cu tata-seu, ilu seduse ca se esa cu caruti'a la campu. Acolo inse luà István pe tata-seu de scurtu pentru-cá 'lu batuse. Pre candu tata-seu ilu infruntá din nou, István scóte unu revolveru, inpusca pe tata-seu dreptu in frunte, dara vedindu cá nu móre indata, ii mai trase una si in spinare; dupa aceea incarcandu cadavrulu pe carutióra, dete caloru drumulu in directiunea in care locuía cumnatu-seu anume Tari. Acesta si veni pe la miediu de nópte la cas'a lui Györi Mihály cu cadavrulu. Ómenii din comuna alarmati apucara pe István si 'lu detera pe man'a justitiei, unde dupa cateva traganari isi marturisi crim'a pe largu. Dilele trecute patricidulu fu condamnatu la mórté pe furci. Remane inse constatatu prin statistic'a comparativa, cá nicairi nu se intempla atatea omoruri de parinti si de fratini cá tocma in Ungari'a.

✓ A proposito de crime! Este fórté instructivulu pentru moralitatea si gradulu de civilisatiune si cultura adeverata a studia statistic'a comparativa de crime in cifre, dupa nationalitati si confessiuni. Spre a simplifica si castiga spatiu, noi aici vomu scóte din statisticele anterióre cateva date criminali numai din Transilvani'a, si de aci inca astadata numai din cate s'au publicatu asupra temnitiei provinciale dela Gherla, in care se detinu individi numai de sexulu barbarescu, condamnati pentru crime forte grele. Cifrele suna numai pe confessiuni religióse, nu si pe nationalitati; dara lectorii nostrii cunoscu de ajunsu, care nationalitati de ce confessiuni se tinu. Asia aflamu dupa confessiuni si Nr. inchisiloru dupa ani

	1860	1865	1870	1875	Suma totale
Gr.-cath. (romani si cativa tfgani)	74	69	87	56	286
Gr.-resariteni (dtu. dtu.)	104	53	47	74	278
Rom.-cath. (magiari, germani)	77	51	30	24	182
Reformati (magiarii)	54	39	33	22	148
Unitariani (magiarii)	5	10	4	11	30
Luterani (sasi, ceva magiari)	19	6	14	10	49
Israeliti	13	6	2	8	29

Crimele pentru care se condamna culpabili la Gherla sunt: resistentia publica cu arma, vetamari trupesci, ucidere, omoru sau asasinatu, furtu, dilapidari de bani straini sau publici si insielatiune, hotia la drumuri (talharia, lotria, brigandagiu), tetunaria (care dà focu), desfrenari contra

naturei, inpreunare prin fortia (sila), delicté militari.

Cifrele de susu, alaturate la numerulu locuitoriloru Transilvaniei, fia dupa confessiuni, fia dupa nationalitati, sunt in adeveru batetórie la ochi intru atata, ca pre catu timpú lipsia cu totulu date statistice criminali, lumea straina aflá mare placere se afirme, ca temnitiele terei sunt pline numai de romani. Din cifre de acestea oficiali ese cu totulu altu-ceva, ce e dreptu inse, numai dela a. 1854, de candu s'au introdusu si la noi codicele penale si procedur'a austriaca. Cá dóra pe romani iar favora judecatorii in partea cea mai mare ne romani, nu va cutedia se afirme nici celu mai fanaticu nationalistu. Se resumamu acestea cifre aproximativu dupa nationalitati. Pe 1,300.000 romani si cateva dieci de mii tfgani se vinu in acei 4 ani dintre 1860 et 1875, criminali 564. Pe 500,000 magiari si cateva mii germani 360. Pe 160 mii sasi si vreo 20 mii magiari (luterani) 49. Pe circa 24 mii evrei 29 criminali.

Se mai dicea pana acuma, ca furtulu si lotri'a (brigandagiulu) aru fi crimele cele mai usitate intre romani. Noi aflaramu despre acestea crime adunate din 6 (siese ani) urmatoriele cifre: Greco-catholici furi 179, lotrii de drumu 35. Gr.-resariteni furi 190, lotrii 58. Rom. catholici furi 131, lotrii 15. Calvini reformati furi 90, lotrii 11. Unitariani furi 23, lotrii 3. Luterani furi 40, lotri 1. Israeliti furi 21, lotrii 3. — Tetunari, totu pe 6 ani: romani 24, magiari 17, sasi 2. Ucigasi romani de amb. conf. 143, magiari de 3 confessiuni 55. Sasi 7. Asasini romani 45. Magiari 32. Sasi 2. Insielatori: romani 7, magiari 21, sasi 1, evrei 3.

Restulu se si-lu cugete lectorii din diverse puncte de vedere, cumu: temperamentu si caracteru nationale, religiune si biserica, scóla, raporturi national-economice din trecutú si din presentu, legislatiune etc. etc.

Scandale infricosiate din Ungari'a.

✓ Pe langa academi'a de sciintie intemeieta la a 1830 magiarii au si una Societate istorica, compusa din multi membrii, cu scopu de a scóte la lumina documente catu se póte mai multe, pentru-cá se aiba odata si Ungari'a istoria adeverata, curatita de falsificari si de nenumerate lacune. In 3 Dec. se tienù in B.-Pesta adunarea generale a societatiei istorice, in presentia unui publicu numerosu. Se alese din nou comitetulu. Se adunaseru 92 de membrii sub presedenti'a dlui Gedeon Tanárky, prea scumpulu deputatu alu nasaudeniloru. De presedente fu alesu Arnold Ipolyi cu mare maioritete. V.-presedinti esira br. Gavriulu Kemény, pana acum directoru alu departamentului de interne, astadi ministru de comerciu, amicu de mórté alu romaniloru, si W. Fraknoi (némtiu). Acestui domnu ii sari ceva in nasu si refusà alegerea. Atunci Franc. Pulsky dise: Asia facu ungurii nostrii, refusa si apoi totu remanu la postulu loru (alusiune la ministeriu, care dimissionase de doue ori). Se scóla inse C. Thály si adaoga: Ba Fraknoi se remana pe langa refusarea sa, ca si asia mie nu'mi placu tendentiele lui. Ce tendentie? intreba presedentele. Tendentiele popesci, fu replic'a lui Thály, cá acesti ómeni aru voi se se scria istori'a numai in spiritu popescu, si apoi mai publica totu numai documente in laud'a lui Ferdinandu I austriaculu, éra de Ioanu Zápolya nu voru se dica nimicu. Din acestea cause eu sunt decisu se facu scandale mari in comitetu.“ Acuma se scóla C. Szilágyi cu facia inflacarata si dice: In adeveru, scandalu ne mai auditu, cá unu membru alu societatiei nóstre se declare in faci'a lumii, cá elu va face scandale. Dupa larma mare, in fine presedentele Tanárky venindu la cuventu dise: Asia suntemu noi magiarii, ne junghiamu unii pe altii cá banditii (Késeljük egymást mint a brigántik). Dupa acestea linistindu-se abia spiritele, se apucara de lectur'a unor dissertatiuni (Dupa P. Napló din 5 Dec.)

✓ Altu scandalu mare. C. Szathmáry, fostu redactoru alu diariului „Debreczen“ scrisese unu articlu titlatu: Éljen 1849 Aprilis 14, adeca elu glorificá dio'a, in care Conventulu ungurescu revolutionariu alungatu dela B.-Pesta la Dobritinu, a proclamatu la propunerea lui Kossuth proscriptiunea si detronarea casei Habsburg-Lotaringi'a. Szathmáry fu datu in judecata; dara juriulu ungurescu ilu absolvà cu 8 voturi contra 4! (Dupa Független Hirlap si Pesti Napló din 7 Dec.) Latini dicea, cá corbu la corbu nu 'si scóte ochii, dara porumbii sufere totdeauna.

Revista politica.

Prin redeschiderea senatului imperialu din Vien'a, ce va avea locu in 10 l. c. sesiunea delegatiunilor va fi intrerupta si amanata pana dupa serbatorile Craiunului. Aruncandu o privire retrospectiva asupra celor ce au decursu in delegatiuni, vomu avea a constata, ca planulu comitelui Andrassy de a isi justifica si a primi indemnitate dela acesta corporatiune parlamentara, pentru politic'a sa esterióra n'au reusitu, dejucatu fiindu din partea opozitiunii nemtiloru centralisti, cari prin tactic'a adoptata silira pe comitele Andrassy se reintre pe calea parlamentara. Planulu comitelui Andrassy precum si a partidei anecssioniste fusese acela, ca cu desconsiderarea votului datu de catre senatulu imperialu si diet'a din B.-Pest'a se transpuna decisiunea conflictului nascutu intre guvernul si parlamente din caus'a ocupatiunii, in delegatiuni unde comitele Andrassy potea conta cu sigurantia pe o majoritate destulu de complexanta, care se i votea nu numai absolutu pentru gresielele comise cu voia si fara de voia, dara se i votea si creditele suplementare pentru milioanele deja chieluite cu ocupatiunea, ceea ce fatia cu critic'a positiune in care se afla armat'a de ocupatiune din Bosni'a si Hertiegovin'a, era lucrulu principalu. Dara nemtii centralisti nu afara cu cale a i face acesta placere si a implini voi'a comitelui Andrassy, ci dupa ce in memorabilele siedintie din urma ale delegatiunilor, ilu scarmanara reu si i blamara si mai reu politic'a urmata, declarara ca pentru spesele curente ale ocupatiunii voru vot'a 15 milioane, era incatu pentru cele 41 milioane cu care au chieluitu mai multu preste creditulu votatu de 60 milioane, se se adresea la parlamente, care ele singure sunt competente a decide acesta cauza. Se pote, ca in fine comitele Andrassy totusi va invinge cu politic'a sa in delegatiuni, dara prin acesta conflictulu inca nu s'au terminatu, ci elu va fi continuatu in senatulu imperialu, in care majoritatea precumpanitoare a deputatiloru precum si opiniunea publica nu consimte cu politic'a inaugurata la congresulu din Berlinu. Totu asia va fi si in diet'a din B.-Pest'a, care astadi se vede in fati'a cu nou reintegratulu cabinetu C. Tisza. Avemu acuma deja alu patrula cabinetu C. Tisza in Ungari'a, era in Austri'a demissionatulu cabinetu Auersperg, care fiindu-i gratiose Parcele politice si dupa ce au trecut prin purgatoriulu unui provisoriu de mai multe luni, pote se i se intemple si lui ca se fia reintegratu ca si acela alu C. Tisza si se ilu vedemu presentanduse de nou pe bancile ministeriale din Vien'a.

Joculu parlamentarismulu modernu este intr'adeveru forte capritiosu si neprecalculabilu. In Ungari'a cabinetulu C. Tisza, care pana la completarea sa nu dispunea in dieta decatu numai de o majoritate d'abea de 22 voturi, care si acestea pe jumetate erau ministeriale si ale deputatiloru nemagiari, veduramu in Bucuresci in acelasiu tempu cabinetulu d. I. Brateanu dandu-si demisiunea pentru ca se afla fati'a cu o minoritate opozitionala numai de 26 voturi. Este credemu la locul seu, a ne intrebá, deca parlamentarismulu ce se practisese in Ungari'a este celu veritabilu si viabilu, seu celu care se practisese in multu defaimat'a si despretiuit'a Romanie subt guvernulu actualu? Se le comparamu ambele si apoi se judecamu, care este mai sinceru si mai apropiatu de celu englesescu, celu din Ungari'a seu celu din Romani'a.

Parlamentulu englesu a fostu deschisu in 5 l. c. prin unu mesagiu laconicu si incoloru. Elu anuntia conflictulu nascutu cu Afganistanulu, constata bunele relatii ce exista cu statele streine si nu cere nici unu creditu.

Intrarea triumfala a imperatului-rege Wilhelm I in capital'a imperiului seu decurse conformu programulu politienescu, fara ca se se fi intemplat vre unu incidentu remarcabilu. Absentarea principelui-cancelaru dela acesta serbare eminentu dinastica si sossirea principelui-cancelaru russescu Gorciacoff in aceeasi di la Berlinu este discutata si comentata in diferite moduri din partea diaristice europene.

Dela imperatulu Russiei Alecsandru, care se intorse in 4 l. c. dela Livadi'a la St. Petersburg, lumea politica si diplomatica se ascapta la o manifestatiune cu ocaziunea serbarei Sf. George ce va fi avutu locu in 8 l. c. la o manifestatiune de unu timbru mai politicu si mai accentuat decatu cum fu elegiculu respunsu pe care lau pronuntiatu in Moscova, cu ocaziunea trecerei sale pe acolo.

Din Constantinopole erasi se semnalésa o schimbare de cabinetu. In noulu cabinetu, care pana acuma inca nu se bucura de gratiele monitoriului turcescu din Vien'a „N. fr. Presse“, mare veziru este Cheirredin pasi'a, era ministru de externe Caratheodori pasi'a, unulu din fostii plenipotentiaru ai Turciei la congresulu din Berlinu.

Despre tendinti'a noului cabinetu se dice, ca ar fi antirusa si prin urmare si antiaustriaca, ba unii voiescu a sci, ca incredintanduse ministerulu de resbelu gaziulu Osman pasi'a, acesta ar insemna, ca Turci'a se prepara de actiune bellica, atatu fatia cu Russi'a catu si fatia cu Austro-Ungari'a. Schimbarea acesta de cabinetu se ascrie Angliei, acarei influentia se dice ca actualmente este predominantu in palatulu sultanulu. Indata dupa denumirea noului cabinetu, ambasadorulu austro-ungariei comitele Ziehy a si avutu o audientia la sultanulu. Cu ce rezultat, acesta este inca unu mare secretu diplomaticu, pe care-lu vomu afla pote din viitoare carte rosie a comitelui Andrassy, seu prin indiscretiunea vre unui altu diplomatu.

Romani'a.

Bucuresci. Raporturile telegrafice oficiali si epistolele private cate vinu mereu dela Dobrogea despre bun'a si chiaru entusiastic'a primire a trupelor si auctoritatiloru romanesci, apoi regulamentele si alte dispositiuni ministeriale provisorie, prin care dintr'odata cu luarea in posesiune se si organisedia acea provincia,

tote acestea sunt asia de numeroase si se publica in Monitoru (care ese pe fiacare di in cate 3 si 4 cote). asia desu, in catu necumu diarele mai mici, dara nici cele de tote dilele nu le potu reproduce pe tote dintr'odata, daca nu vreu se lipsiasca pe publicu de ori-care alta lectura, mai alesu dupace s'au deschisu si camerele. Esenti'a tuturor actelor si altoru sciri din Dobrogea este pana acumu, ca trupele si auctoritatile romanesci sunt primite forte bine, nu cu parade facute la comanda, ca nu avea cine se le comande si inpuna locuitoriloru, ci de buna voia. Mai alesu in orasiulu maritimu Tulcea ca capitala a unui districtu, solemnitatele au fostu in adeveru neasteptate. In catu pentru auctoritatile militari si civili rusesci, apoi si acelea s'au portatu atatu la intrare, catu si dupa aceea la transpositiunea provinciei, a actelor si altoru obiecte cu tota curtenirea si bunavointi'a, ca si cumu s'aru fi datu uitarei tote contactele neplacute din celu mai de aproape trecut. Tote acestea voru trece; dara pe functionarii romani ii astepta probleme grele, lucru intensivu, respunderu mare. Chiaru limb'a le va face dificultati anume cu privire la mohamedani. Dara bunulu tactu, sentimentele de dreptate si libertate le va ajuta se treca si preste acestea greutati. Se afla destui individi caru sciu cate doue si trei limbi, apoi unu diaru oficialu (Buletinu) in cate doue sau si trei limbi, ca de es. in Transilvani'a sub regimulu austriacu, sau chiaru ca in Bulgari'a la Rusciucu de candu era gubernatoru Midhat pasi'a, nu e nicidecum vreu mesura, care se nu se pota realiza indata. Una se scie, ca anume tractarea din partea romaniloru cu poporatiunile mohamedane va fi supraveghiata cu tota atentiunea de catre opiniunea publica européna.

Dilele acestea se intempla si in Romani'a una crisa mica ministeriale, inse tocma in sensu intorsu alu crisei ungresci. Cativa din ministrii vechi au ramasu in gremiu, numai la unii se schimbá portofoliulu, era alti doi intrara in locul celor retrasi. Din diversele liste cate circulara in septemana trecuta, se adeveri numai urmatori'a:

D. Ioanu Brateanu, presiedinte alu censiliulu si ministru de interne. D. Dimitrie Sturdza, ministru de finantie. D. Eugeniu Statescu, ministru alu justitiei. D. Ioanu Campinenu, ministru de externe. D. Mihailu Ferechide, ministru alu lucrariilor publice. D. George Cantilli, ministru alu instructiunii publice si cultelor. — Se asicura, ca portofoliulu ministeriului de resbelu va fi luat preste cateva dile de d. colonelu Dabija.

Biroulu Senatulu s'a formatu in modulu urmatoru: P. S. S. Mitropolitulu Primatu presiedinte, d. C. Bozianu si d. Dimitrie Ghica vice-presiedinti.

Regulamentulu pentru stabilirea si perceperea tacselor in Dobrogea.

§. I. Contributiuni directe si vami.

Art. 1. Impositulu timbrului si inregistrarii, impositulu asupra beuturilor spirtoase si tacele vamale de importatiune si esportatiune, actualmente in vigore in Romani'a, se aplica si teritoriulu cedatu Romaniei prin tratatulu de la Berlinu.

Art. 2. Modulu de perceptiune va fi celu fisatu prin legile, regulamentele si tarifele aplicate in Romani'a pentru fia-care din aceste contributiuni.

Art. 3. In privinti'a sarii, se va urma conformu legislatiunii romane asupra materiei.

Art. 4. Comerciulu tutunurilor in Dobrogea, este liberu.

Art. 5. Fisculu va percepe asupra tutunurilor, tabacurilor si tigariloru de provenintia straina ce se importa in Dobrogea, o tasa vamale de lei cinci sute la sut'a de kilograme.

Art. 6. Tutunurile ce se cultiva in interiorulu Dobrogei suntu supuse, in folosulu fisculu, la o taca de 75 lei pentru sut'a de kilograme.

Perceptiunea acestoru tace se va regula prin instructiuni speciale.

Art. 7. Tutunurile provenindu din Romani'a suntu supuse, la importatiunea loru in Dobrogea, la o taca de 75 lei pentru sut'a de kilograme.

Aceste tutunuri voru fi insocite de certificate de origine, eliberate de auctoritatele loculu de provenintia.

§. II. Contributiuni directe si de domeniu.

Art. 1. Dijn'a, impositulu pe capitalulu imobiliaru in orasie si sate, impositulu pe venitul imobiliaru in orasie, impositulu de 3 la suta asupra lucrulu agricultoriloru si mestesiugariloru, asupra castigulu comerciantiloru si fabricantiloru, impositulu pentru scutirea din armata, impositulu pe valoarea locativa a carciumelor, cafeneleloru, bacaniiloru, restaurantelor, taca de 2 jum. la suta pe vendiarea vitelor, tacele pe mori, pe debitele de tutunuri, si ori-ce alte dari directe in vigore catre Statu, suntu si remanu desfiintate.

Art. 2. Legea din 1873, pentru licentiele de beuturi spirtoase, se pune in aplicatiune, in tota intinderea Dobrogei, cu inceperu de la 1 Ianuaru 1879. Reglemente si instructiuni ministeriale voru stabili tasele fixe de perceptu, dupa poporatiune, conformu citatei legi.

Art. 3. Unu recensementu se va face de urgentia prin comunele urbane, spre a se impune la patenta si la impositulu fontiaru, conformu legiloru romane, comerciantii, industriarii si proprietarii de la 1 Ianuaru 1879. Instructiuni ministeriale voru fisa epoca acestui recensementu, durat'a sa si clas'a careia va apartiunea, dupa poporatiune, fia-care orasie.

Art. 4. Toti locuitorii cari voru posedu acte de proprietate (tapi) in regula, de la gubernulu otomanu, pentru cultura pe teritoriulu Dobrogei, voru fi liberi a si cultiva pamentulu, scutiti de ori-ce dare in cursulu anulu 1879.

Art. 5. Dreptulu de a intretiene si a pasiuá oile, caprele si rimatorii pe domeniulu statulu se va cumpara obligatoriu, ca si pe trecut, de toti proprietarii, cu pretiu de 1 leu de capu de oie si capra si de 60 bani de capu de rimatoriu.

Art. 6. Importatorii de oi, capre, rimatorii, aduse in Dobrogea pentru iernare, voru fi supusi la aceeasi dare, ce se va percepe dupa instructiuni speciale prin biururile vamale.

Art. 7. Recesementulu generalu ce e a se face in Romani'a in anulu viitoru se va intinde si asupra Dobrogei.

Art. 8. Inchirierea si arendarea imobileloru si venituriloru domeniale, se voru face conformu legislatiunii actualmente in vigore in Romani'a

Art. 9. Organizatiunea financiara romana si impositule directe din Romani'a voru intrá in aplicatiune in Dobrogea cu inceperu de la 1 Ianuaru 1880.

Art. 10. Legile romane de perceptie si legea de urmarire voru fi aplicabile in Dobrogea, intru catu nu voru fi contrarii dispositiuniloru regulamentulu de fatia.

§. III. Despre monete.

Art. 1. Monetele cu cursu obligatoriu in Romani'a voru fi singurele admise in cassele statulu si date in parti de catre acestea, pe totu teritoriulu Dobrogei.

§. IV. Dispositiuni transitorii.

Art. 1. Pana la 1 Ianuaru 1879, nu se va percepe nici o tasa de timbru seu inregistrare in tota intinderea teritoriulu Dobrogei.

(Monitorulu).

Hygien'a poporala.

Morbulu dyphtheritis.*)

Inainte de a incepe cu descrierea speciale a morbulu, care in anii ultimi ai secolulu presentu asia dicundu a decimatu si-si continua neinceptatu decimarea persóneloru crude ale omeninei. Pentru a sci esactu decursulu si urmarile morbulu am aflatu de lipsa neincungiurata a face o amintire descriptiva anatomica a acelu parti ale corpulu, unde se ivesce de regula, si acestea suntu:

Partile cari formedia inghititorea (Pharynx). Sub acestu nume se intielege spaciulu, care se afla in internulu grumadiulu, inaintea celor 5 vertebre cervicale, intre cavulu gurei, alu nasulu si alu partiei posteriore a gatlejulu (larynx). Cu acestea cavuri inghititorea sta in comunicatiune si in josu se finesse in continuarea canalulu de inghititu (oesophagus), standu in comunicatiune si cu partea superióra a canalulu de resuflare (larynx), care in tempulu inghitirei mancariloru se acopere prin cooperisiulu numitu epiglotis. Spaciulu inghititorei se desparte de alu gurei prin strimtoarea numita: isthmus faucium, formata prin arculu semilunaru, care e partea mobila a palatulu mole din gura, respective continuarea acestuia. Din midiluculu arculu mobile atarna in josu spre limba corpulu lungaretiu-rotundu, uvula. Arculu mobile se finesce in josu de ambele laturi spre radacin'a limbei in cate doue cretie arcuali, una spre radacin'a limbei si alta inderaptu spre inghititorea. Intre aceste doue cretie se afla asiediate glandulele rotunde, care semanendu cu migdalele se si numescu migdale (Tonsillae), pe a caroru suprafatia rotunda se vedu mai multe puncte seu gaurele mici, care servescu spre canducerea si reversarea scuipatulu in strimtoarea inghititorei. Migdalele, care sunt cuibulu desvoltarei morbulu, constau din mai multe glandule merunte conglomerate (gl. aggregatae). Partile moi cari formedia inghititorea din laintru in afara sunt: membran'a seu peliti'a balosa; acesta e continuarea pelitiei din gura, care acoperindu musculatur'a palatulu mole, trece preste strimtoarea inghititorei, formandu prin duplicarea ei arculu si cretiele amintite. Intre duplicarea membranei sunt asiediate mai multi musculi mici, cari isi au functiunea loru fisiologica. In substanti'a membranei, precum si sub densa se afla nenumerate glandule balose, cari si revarsa balele loru pe faci'a membranei, din care cauza acesta devine umeda si luncosa. Sub membrana se afla textulu coelulosu-musculariu; si sub acesta stratele musculare. Tote aceste parti stau in legatura un'a cu alt'a.

*) Amu regretatu si regretamu prea multu, ca din lipsa pe spaciulu si inbuldiela de materii urgente, amu fostu necesitati a tienea acestu articolu prea instructivu, pana acuma nepublicatu in cartonele nostre. Regretamu acesta, atatu fatia cu d. autoru, caruia i ceremu scusele nostre, catu si cu deosebire fatia cu publiculu nostru cetitoru. Felicitandu pe d. autoru pentru nimerit'a idea de a tracta acestu morbu in modu asia de poporalu, ne permite mi a-lu recomanda cu tota insistenti'a seriosei atentiuni a parintiloru de familie. Cine nu scie, ca angin'a diphteritica secera pe fiacare anu sute si mii de prunci din rendulu celoru vii? Sunt pucine acele familii, cari n'au deplansu mortea vre unei victime a acestui flagelu. Se cautamu deci prin tote midilucele se aparamu pe copilasii nostrii, viitorulu natiunei, bucuri'a si speranti'a parintiloru, de loviturile mortale ale morbulu diphteriticu. Cum si ce avemu de a face, eata ne o spune articolulu de mai susu alu d. Stoica, dela care ne asteptamu ca se continue si de aci nainte a impartasi laiciloru canoscintiele si esperientiele sale higienice.

Red. „Observatoriulu.“

Funcțiunea fiziologică a partilor înghititoare.

Înghititoarea stă în comunicațiune cu cavul gurei, servește spre primirea mancarilor formate în bucatărie, când adevărat: apăsându-se limbă cu partea superioară, pe cerul gurei, împinge bucatărie spre arcul palatului — în înghititoare. Trecându bucatărie pe strimtoarea, marginile arcului palatin se stringu prin musculatură ce se află între duplicarea pelitiei, și se apropie la olaltă; și așa închidându-se strimtoarea se împedea revenirea bucatăriei în gura, trecându apoi din înghititoare pe canalul acesteia în stomach. În momentul trecerei bucatăriei pe strimtoarea arcului palatin, acesta prin musculatură palatului môle se trage în sus și înapoi așa, încât ajunge cu marginea până la pereții posteriori alu înghititoare, astupându-se prin această ductul spre cavul nasului. După trecerea bucatăriei în jos, arcul semilunaru ărași ia direcțiunea regulată.

Stă în comunicațiune cu ducturile organelor de resuflare — în sus cu cavul nasului, în jos cu partea superioară a canalului de resuflare (larynx), servește și spre conducerea aerului în timpul respirațiunii. În tonsille și în glandulele mici din membrană bălăsa, se formează balele său mucositate. După această scurtă descriere anatomică și fiziologică a partilor amintite, făcută din punctu de vedere pentru a se pricepe mai lesne decursul și schimbările patologice ale morbului, vom începe descrierea specială a bălei:

Diphtheritis — numire luată dela Bretonneau din Tours (1862) — înainte de aceea se descriă sub numirile diphtheria, angina gangrenosa și tonsillarum gangrena, din cauză, că partile coprinse de acestu morbu trecu în tetiune său gangrena: angina maligna.

Artaeus, Caelius și Aurelianus au cunoscutu acestu morbu sub numirea „ulcera aegyptiaca syriaca,” sub care l'au și descris. Că epidemia e cunoscută cu finea secolului alu 16, când au domnit în estensiune mare pe insulele pyrene. La începutul secolului 17 a domnit în Italiă, Neapole și Sycilia; la 1690 în Spaniă. În secolu 18 că epidemia în Americă nordică, în Angliă, în Franciă, în Hollandiă, în Suediă și în Indiă, ărași catra finele acestui secolu în Europă sudică. În secolu prezentu s'au ivit în forma de epidemia periodică în Moldovă, și în a. 1871, și 1872 în secuime și de atunci încôce în mai multe parti ale Transilvaniei.

Că medicu practic am avut ocaziune se cunosc acestu morbu mai întâi în 1874 în comuna fostului districtu alu Naseudului, unde din partea poporului ărași cunoscutu sub numirile; bote, băla de grumadiu, ciurma s. a., cari numiri înse nu sunt exacte, fiindcă sub acelea se întielege la popor ori ce morbu înpreunatu cu inflamațiune la grumadiu, fia acelea înlaintru său în afara.

Pe langă tôte acestea înse poporul știe că ce vră se dica prin aceste numiri.

Cauză bălei. Incătu se atinge despre cauză esențiale a morbului, de și parerile diferu, — preste totu înse este adoptată teoriă lui Letzerich, care dice că, cauză morbului trebuie se fia celulele microscopice ale plantelor trecute în putredine (parasite de plante), cari își află primă desvoltare afara de organismulu neinfecțat, și cari la unu gradu anumit de umedială se desvôlta și se sporescu cu multu mai usioru. De aci urmédia apoi, că quartirele umede mai multu tempu contienu materiă infecțătoare.

Prin urmăre primă ivire a morbului e miasmă, și numai după infecțiunea unu organismu se formează materiă lipicioasă (contagium). Sub contagiu întielegem acea, că parasitele se potu stramută în altu locu și pe altu organismu corespundătoru pentru desvoltare și sporire, va se dica, producu simptomele morbului diphtheriticu. După teoriă lui Ludwig Letzerich materiă lipicioasă, care s'a descoperit în esudatul de inflamațiune a bolnavilor, este buretele microscopice de tetiune: Tilletia diphtheritica, — parasit din familiă Ustilagineelor, care se țien de hypodermăe, dintre cari celea mai periculoase sunt Microsporele. Dăca aceste parasite prim aeru său apă vinu în atingere cu pelitiă mandulelor, întra în celulele epitheliale ale membranei, unde formându și cuibulu lor se desvôlta și se sporescu în modu nedescribibil. Din cuiburile acestea, cari se potu vedea numai cu microscopulu, esu parasitele Tilletia diphtheritica, cari dăca vinu în atingere cu pelitiă tonsilelor, sporindu-se nimicescu epitheliulu membranei și de acolo intrându în partile ei

mai afunde, prin formarea unu esudatu de inflamațiune, se estind, nu numai pe membrană tonsileloru, dăra în întreaga substanță a lor și în tôte partile vecine. În esperință mea proprie am observat, că estinderea morbului stă în legatură cu schimbarea tempului, așa încatu primăveră și tōmnă, cându aerulu e umedu și tempulu ploiosu, au fostu cu multu mai însemnatu numerulu bolnavilor, decatu în tempu curat și uscat. Această o constată și datele statistice, cari arată mai numeroase epidemii tōmnă, primăveră și ărnă. Înșurirea lipicioasă a morbului în tempuri epidemice s'a observat prin însuși infecțarea medicilor, cari au cădiut victimă epidemiei. Contagiulu, care se coprinde atatu în esudatul de inflamațiune, catu și în aerulu resuflatu din partea bolnavilor și în morburile din gura, se pôte latu și prin vestminte și alte obiecte din jurulu bolnavului. Personele din familii scrofulose, tuberculose și syphilitice, precum și cele cari patimescu de inflamațiune cronice de tonsille, sunt mai espuse infecțării și bolnavindu-se se vindecă mai cu greu. Acestu morbu este espusu ori care omu. În etatea anului primu fôrte arare ori se ivesce, cu atata mai desu înse dela 2—8 ani: de aci în colu totu mai rară așa, încatu bolnaviri în etate de 25—30 ani sunt raritate.

Tempulu de incubare a morbului, adevărat dela infecțare până la erumpere, e de regula 3 zile. În decursulu acestui tempu nu se pôte observă asupra infecțatilor ceva deosebitu, ci numai atata, că sunt mai aplicati spre somnu, perdu apetitul, au sete mai mare și se plangu de ceva simțire deosebită în înghititoare. Cercându bolnavulu, vomu află pelitiă mandulelor încatva mai rosietecă decatu în starea normală. După aceste simptome așa dicându neînsemnat, în a 3-a zi după infecțare, erumperea morbului se anunță prin unu paroxismu mare de friguri, după care nu preste multu urmédia o febrilită fôrte mare, cu o temperatură dela 39—40 C.; resuflare înse, pulsu repede și numerosu 100—230 la minută; din cauză febricității bolnavii de multe ori și fantasă. În unele casuri, cu deosebire unde constituțiunea corpului e cam slabă și infecțarea nu s'a întemplat în gradu mare, febricitatea e cu multu mai moderată. (Va urmă.)

Despre Societatea academică română.

(Pentru barbatii de literă și știință). Din mai multe cauze ne vedem necesități a curma publicarea restului din lucrările sesiunii anului ce ajunge spre apus. Lucrările acestea pe langă ce s'au publicat în 6000 de exemplare ale Monitoriului oficial, apoi după scrierile recente dela București tôte se voru vedea preste puțin esite la lumina în Analile societății acad., care esu pe fia-care anu în câte 500 de exemplare. Sumariulu lucrărilor se pôte vedea și în „Transilvaniă” Nrii 21—22. Noue aci nu ne mai ajunge spațiu acumu, cându publiculu nostru, ca și lumea cealaltă, aștepta cu tōta încordarea spirituale desfășurarea ulterioară a evenimentelor cunoscute și nascerea neîncungiurabile a altora noue, de care nu vomu fi în stare se ne apărăm nici noi nici alții. Într'aceia mai aștepta și câteva lucrări literare, istorice, filologice în scriniulu nostru catu mai curență publicare. Acelea ni se acunulară și mai tare prin retragerea lor dela „Transilvaniă,” care va înceta cu finea anului, ărași despre înființarea Analelor pentru cele trei secțiuni, filologica, istorică și de științe naturale, înca n'au apucat a se lua nici o măsură definitivă, care de altmentrea nu pôte se se amane prea multu, din cauză că nu este permis literatilor noștri a sta la calea diumetate. Cestiuni de importanță supremă aștepta se fia discuse, deslegate și regulate.

Concursele votate de catra societatea academică se publică și separat; acelea se voru reproduce.

La întrebări ce ni se făcuseră despre alegeri de alți membrii, răspundem, că societatea acad. n'au ales astadata nici membrii actuali, nici onorari, sau corespondenti. În urmărea proiectului de lege, pus de catra ministeriu pe birourile camerelor legislative, ea însăși se află în stadiu de transformare în academiă de știință, ca corp de stat, pus sub protecțiunea lui, și așa era urmăre firescă se sistădie ori-ce adaogere de membrii. Mai este și una altă cauză, care ne vine fôrte greu se o atingem. Toti barbatii de renume din Franciă, Italiă, Germaniă etc., cati au fostu alesii din anu în anu, anume de membrii onorari — căci actuali potu fi numai romani — au acceptat alegerea și au răspuns promptu în terminii cei mai obligatori. Dintre romanii de dincôce alesii în anii din urmă au răspuns trei! Tacut-au de frică s'au din alte cauze, nu se știe. ărași de cumva voru fi fostu opriti de cineva, totu era bine se făca casulu cunoscutu, pentru-că societatea academică se fia informată și se evite de aci înainte orice compromisiune, în totu casulu nedemna de unu corp serios.

Sciri diverse.

— (Siedința publică) Societatea de lectură „Andrei Siaguna” va țienă, în memoriă memoriului ei patronu o siedință publică Miercuri s'ăra în

29/11 l. c. în sală cea mare a seminarului cu următoarea Programă: 1. „Romanime multu cercată,” poezia de Z. Boiu, melodia de D. Cuntianu, executată de corulu vocalu. 2. „Cuventare ocazionale,” rostită de Mateiu Voileanu, cl. curs. III. 3. „Silă,” poezia de C. Boliacu, declamată de George Moianu, cl. curs. III. 4. „Horă Grivitiă,” poezia de V. Alesandri, melodia de Grigorie Ventura, cantată solo de Ioanu Punteanu, cl. curs. III. 5. „Capitanulu Romano,” poezia de V. Alesandri, declamată de Nicolau Borză, cl. curs. I. 6. „Unele datini ale poporului romanu la Crăciunu,” disertatiune de Leo Buzdugu, cl. curs. II. 7. „Resbunarea lui Statu-Palma,” poezia de V. Alesandri, declamată de Ioanu Gavrusiu, cl. curs. III. 8. „Cislă,” quartetu umoristico-satiric, de C. Golombiovski-Porumbescu. — Începutulu va fi precisu la 7 ore s'ăra.

— (Necrologu). Subsemnatii venim a ne împlini o durerosă datorie de Romani, crestini și respective colegi, anunțându că Teodoru Petrisioru, zelosulu și activulu profesore dela gimnasiulu din Blăși, după unu morbu de șapte săptămâni (abscesu în stomach) a repausat astadi, la orele 7 din di, în spitalulu civilu de aci, în etate de 33 de ani. Înmemntarea va ave locu Sambata în 7 ale curentei la orele 2½ după amedi. Conductulu va plecă de la spitalulu civilu spre cimiteriulu greco-catolicu, unde osamintele decedatului se voru depune pentru repausulu eternu. Parastasulu se va țienă Duminecă, la 8 ale curentei, în biserică greco-catolică din suburbiulu de jos. Sibiu, 4 Decembre nou 1878. I. V. Russu, N. P. Petrescu, V. Petri.

Înmemntarea regretatului profesore se factu în modulu celu mai demnu și mai cuviințiosu. Cortegiulu funebralu era compus din mai tōta inteligentiă română din locu, la care se mai adăose înca și întregu corpulu profesoralu alu seminarului gr. or. cu reverend. d-nu directoru I. Hanea în fruntea seminaristiloru și a pedagogilor din institutul andreianu.

În onôrea repausatului a țienutu la momentu d. profesore Dr. Alesandru Gramă o cuventare doioasă și miscătoare, care a fostu fôrte bine primită din partea publiculu ascultatoru.

Dela Blăși au fostu trimisi afara de Dr. Alesandru Gramă și rever. d. profesore George Vlăssă, precum și o deputatiune de 12 studenți din diferite clase, împreună cu profesorele de cantari d. Papiu.

Precum aflam, spesele înmemntării, care se urca la sumă de preste 140 fl. v. a. le a purtat Escel. sa înaltu prea santitul metropolitu de Albă-Iulia și Făgărașu d. Dr. Ioanu Vancea de Butăsa, din propriă sa cassa.

— (Sinucidere). Duminecă în 7 l. c. s'au înpuscat aicea în hotelulu „Neurhrer” unu june grecu său bulgaru venitu de câteva zile din Romaniă. Motivulu acestei fapte nu este cunoscutu. Sinucisulu se numea I. Andronicu, era în etate de 21 ani, omu frumosu, de o aparițiune elegantă, și precum se dice, ar fi fostu de profesiune stenografu.

— (Notiții literare). Diariulu vienesu „Der Osten,” care este uniculu diariu scrisu în limbă germană ce se ocupa cu o rară predilecțiune și interesu de cestiunile noastre curatu naționale românești și care se numesce pe sine „organu alu slavilor și romanilor” cu 1 Ianuaru 1879 va intră în alu 13 anu alu esistenței sale. În Nr. 48 este de coprinsulu urmatoriu:

— Zur Geschichte der orthodoxen Kirche in Siebenbürgen. — Politische Uebersicht. — Der englische Krieg gegen Afghanistan. — Die Occupation der Dobrudscha durch Rumänien. — Die Bleiweisseier in Laibach. — Kleine Chronik. (Katholische Propaganda in Rumänien. Aufsprennung einer Werthheim'schen Kasse. Austritt des Cirknitzer Sees.) — Volkswirtschaftliches. (Die Regulierung der Save. Rumänische Statistik. Der Anker.) — Neueste Nachrichten und Telegramme. — Lottoziehungen. — Inserate.

Das gleichzeitig ausgegebene neueste Heft der illustrirten Gratisbeilage „Das Lesestübchen” enthält folgendes: Text. List für List, Humoreske von Paul Fuchs. — Aufgesessen, Novelette von C. Lehnert. — Die schwarze Kugel, von Caroline Wild. — Ein Stillleben (Fasangruppe). — Die österreichischen Monitors auf der Donau. Der Herr Actuarius, Humoreske von Dr. Bernhard Stavenov. — Hirta, die Vogelinsel. — Die Leopoldshütte bei Strassfurt. — Der Forstmeister von Hohenerfeld. — Kriminal-Novelle von Wilhelm Braunau. — Auf Numea von A. Pfeiffer. — Quedlinburg. — Die Gewinnung der Korkrinde. — Die kleine Pepita. — Die Wolken. — Der Hafen von Petropawlowsk in Ostsibirien. — Die Zwillinge. — Humoristisches. — Bilderräthsel. Illustrationen: Die Basilika San Zeno in Verona. — Ein Stillleben (Fasangruppen). — Die österreichischen Monitors auf der Donau. — Die Leopoldshütte bei Strassfurt. — Nach der Jagd. — Quedlinburg. — Die Gewinnung der Korkrinde. — Die kleine Pepita. — Ein Wolkenbild. — Der Hafen von Petropawlowsk in Ostsibirien. — Die Zwillinge. — Humoristisches. — Bilderräthsel.

Der „Osten” sammt Lesestübchen kostet vierteljährig blos 1 fl. 50 kr.

Dr. Nicolau Olariu
a deschis cancelaria advocatiale
în Sibiu stradă Poplacii
mari (Quergasse) Nr. 25 etagiu
primu.